

בין עץ הדעת לעץ החיים
מ. נבון

בראשית פרק ב

(ט) ויצמח יקוק אלהים מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע:

עץ הדעת**בראשית (ג:ו)**

ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ...

בראשית פרק ב

(טו) ויקח יקוק אלהים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה: (טז) ויצו יקוק אלהים על האדם לאמר מפל עץ הגן אכל תאכל: (יז) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות:

בראשית (ג:ה)

ונפקחו עיניכם והייתם כאלוקים יודעי טוב ורע

בראשית פרק ג

(כב) ויאמר יקוק אלהים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם:
(כג) וישלחהו יקוק אלהים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם:

בר' רבה כא:ה

אמר ר' עקיבה: "שנתן לו המקום לפניו שני דרכים, דרך החיים, ודרך המות, ו**בירר** לו דרך אחרת [ז.א. "המוות"]..."

רב הירש (בר' ג:כב)

שתי דרכים נמסרו לבחירת האדם: לדון בין טוב לרע על פי רצון ה' – וכך לבור לו את דרך החיים, או להחליט בעצמו מה טוב ומה רע – וכך לבור לו את דרך המוות. אך בירר לו דרך המוות, לדעת בעצמו מה טוב ומה רע.

פרופסור לפילוסופיה מייקל נובק

בבוקר השקט והרגוע בספטמבר 2001 כשבהתחלה מטוס BOEING-767 כבד בדלק מיועד לקליפורניה, ואז עוד אחד, טסו בשקט לתוך שני בנייני התאומים של ה-WORLD TRADE CENTER, ובתוך שניות התפוצצו לכדורים כתומים של אש יוצאים מהצד השני, משהוא מטה-פיזי קרה במבנה של עולמנו, לא רק פסיכולוגי, נשבר וקם לחיים.

...

לפחות בהתחלה, הנטייה ההדרגתית ל"יחסיות רב-תרבותית" (MULTICULTURAL-RELATIVISM) נשבר. "הנה", אנשים היו רגלים להגיד, "אסור לנו להיות שיפוטי. יכול להיות שאתה מסתכל על דברים בדרך אחת, אבל אנשים אחרים מסתכלים על זה בדרך אחרת. אין דבר כזה 'טוב ורע' – יש רק עדיפויות. שלך, שלו, של כל אחד, הכל אותו דבר. בסופו של דבר העיקר הוא סובלנות." מצטער, כאשר שני המגדלים קרסו במהירות קומה על גבי קומה וקברו מאות אנשים חיים בתוך אש ואפר, אמריקאים גילו מחדש רע שהוא לא סתם עדיפות כמו כל דבר אחר. הרע הזה מחייב פסילה, עצירה, וכמה שאפשר עקירה מהשורש.

במימד המטה-פיזי, הקטגוריה של רע חזר לשיחה תרבותית. אכן, נקודה יותר עמוקה נתפס. תרבות האנושות קמה מתפיסת ההבדל בין טוב ורע.

בראשית פרק ד (ח) ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו:
בראשית פרק ו (יא) ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס:

ועץ החיים

D. Birnbaum (God & Evil, p.84)

עץ החיים	עץ הדעת
קיום ב"כלוב מזהב" - Gilded Cage Existence	אתגרים, חופש, פרטיות, מחוייבות - Life of Challenge, freedom, privacy, responsibility
שבעיה אינטלקטואלי - Intellectual Satedness	מדרף אחר דעת - Pursuit Of Knowledge
יכולת התפתחות מוגבלת - Limited growth potential	יכולת התפתחות אינסופית - Infinite growth potential
תלות - Dependence	עצמאיות - Independence
חיי נצח - Eternal Life	תמותה - Mortality
רע תבטי מרוסן - Leashed natural evil	רע תבעי משוחרר - Unleashed natural evil
אושר - Bliss	כאב ושמחה - Pain & joy
יכולת מוגבלת לטוב ורע מוסורי - Limited potential for moral good and moral evil	יכולת אינסופית לטוב ורע מוסורי - Unlimited potential for moral good and moral evil
פחות כבוד אישי - Lesser Dignity	יותר כבוד אישי - Higher Dignity

בראשית פרק ג

כד) ויגרש את האדם וישפן מקדם לגן עדן את הפרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים: ט

בראשית פרק ו

(ג) ויאמר יקוק לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה:

שמות פרק כה (יח) ועשית שנים כרבים זהב מקשה תעשה אתם משני קצות הכפרת:

משלי פרק ג (יח) עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר:

R. Soleveitchik, Reflections of the Rav (Vol.1), p.104

Apparently, reason is not a reliable guide even with respect to mishpatim. There are borderline situations which confuse the mind, and consequently it finds itself helpless in applying its moral norms. Since our intellect must weigh pros and cons and is slow and deliberate in deciding, society starts to nibble away at the edges of marginal, borderline problems. Life must be lived; before our logic can formulate an opinion, society will already have weakened all restraints. Permissiveness will have replaced orderliness and the amoral in man will have emerged victorious.

דברים פרק ל

(טו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע: (טז) אשר אנכי מצוך היום לאהבה את ה' אלהיך ללכת בדרכיו ולשמר מצותיו וחקתיו ומשפטיו וחיית ורבית וברכת ה' אלהיך בארץ אשר אתה בא שמה לרשתה: (יז) ואם יפנה לבבך ולא תשמע ונדחת והשתחית לאלהים אחרים ועבדתם: (יח) הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא תאריכון ימים על האדמה אשר אתה עבר את הירדן לבא שמה לרשתה: (יט) העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך: (כ) לאהבה את ה' אלהיך לשמע בקלו ולדבקה בו כי הוא חייך וארך ימך לשבת על האדמה אשר נשבע ה' לאבתוך לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם: ט

R. Hirsch (Gen. 2:16-17; p.62)

“At every demand of God’s laws of morality, still today, every one of us stands, like the first human pair, before the tree of knowledge and has to decide whether he will follow the voice of his ... own judgment and sense, and the wisdom of instinctive animal life, or, [be] conscious of his higher calling, the voice of God.”